

EUROASIA SUMMIT

Congress on Scientific Researches and Recent Trends-6

18-20 May 2020/Baku Eurasia University, Azerbaijan

Abstract Book

OSMANLI NÜFUS SAYIMI VERİLERİNDE MAHALLELER: LEFKOŞE AYASOFYA MAHALLESİ ÖRNEĞİ (1831-1839)

NEIGHBORHOODS IN OTTOMAN POPULATION CENSUS DATA: A CASE STUDY OF NICOSIA AGHIA SOPHIA
NEIGHBORHOOD (1831-1839)

Dr. Öğretim Üyesi Selahattin BAYRAM
İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi/Türkiye

ÖZET

Lefkoşe Ayasofya Mahallesi sadece Müslümanların ikamet ettiği mahallelerden biri olmuştur. Hicrî 1246 (1830/31) nüfus sayımında ve sonraki yıllarda yapılan sayımlarda adı geçen mahallenin erkek nüfusu 396'dan 436'ya kadar çıkmıştır.

Mahalle sakinlerinin doğumla kazandıkları göreceli nüfus artış ivmesi ölüm oranlarındaki nispi fazlalıkla kaybolmuştur. Buna mukabil Lefkoşe'nin Gayrimüslim mahallelerinde hem doğum hem de ölüm oranlarında nispi düşüklük tespit edilmiştir.

Bu çalışmada söz konusu mahalle sakinlerinin isimleri irdelenmiş ve erkek nüfusun yaklaşık beşte birinin Mehmed ismini taşıdığı görülmüştür. Mehmed ismini Mustafa ismi takip etmiştir. Hz. Peygamberin diğer bir ismi olan Ahmed de sözü edilen mahallede en çok rağbet gören isimler arasında yer alsa da Hüseyin ile Hz. Muhammed arasındaki dede-torun ilişkisi Hüseyin isminin Ahmed isminden önce gelmesine neden olmuştur.

Ayasofya mahallesinde yaşayan Müslümanların isimleri onların sahip olduğu itikat görüşleri hakkında da bir ipucu verdiği var sayılmıştır. Ali, Hasan, Hüseyin isimleri her ne kadar Sünni Müslümanlarca rağbet gören isimlerin başında yer alsa da bu isimler Şia taraftarları arsında daha sıklıkla kullanılmıştır.

Ayasofya mahallesinde toplam 53 çeşit meslek çeşidi tespit edilmiştir. 436 kişilik nüfusun 180'i bir meslek grubuna mensup olmuştur. Mahallede en çok rağbet gören meslek 23 kişiyle sipahilik olmuştur. Sipahilikten sonra en çok tercih edilen meslek ise 17 kişiyle pabuççu mesleği gelmiştir. Üçüncü sırada basmacılar yer almıştır. İlk üç mesleği kölelik ve zemet erbabı takip etmiştir. Diğer meslek grupları ağırlıklı olarak ikişer ve birer kişiyle temsil edilmiştir.

Ayasofya'da ikamet edenlerin 46'sı söz konusu nüfus sayımlarında tuvânâ yazılmıştır. Askerlik hizmetini ifa etme yaşına girmiş genç kişi anlamına gelen tuvânâ kayıtlarında asgari ya da azami bir yaş sınırı tespit edilememiştir. Tuvânâ kaydı 12-18 yaş aralıklarında değişiklik göstermiştir. Askerliğe celp yaşının farklılık arzemesi ailenin içinde bulunduğu sosyal ve ekonomik durumunun, gençlerin sıhhat ve vücut yapılarının önemli bir rol oynadığı düşünülmüştür.

Ayasofya mahallesinde askeri hizmetten muaf tutulup müsün yazılanların sayısı 24 olmuştur. Böylece Osmanlı Devleti en küçük idari birim olan mahallelerde sayımı yaparak ihtiyaç anında ne kadarlık askeri bir güce sahip olduğunu önceden kestirebilmeyi hedeflemiştir.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı, Lefkoşe, Nüfus sayımı, Tuvânâ, Müsin...

Abstract

Ayasofya neighborhood was one of the neighborhoods where only Muslims resided. From the census of Hijri 1246 (the year 1830-1831) to the censuses of the following year the male population of the neighborhood rose from 396 to 436.

High birth rate of the Ayasofya neighborhood was compensated by the high death rate such that the population remained mostly stable. While the populations of nonmuslim neighborhoods in Lefkoşe remained stable due to a low birth and death rate.

In this study, upon analyzing the names of the Ayasofya neighborhood residents, it was found that approximately one fifth of the male population was named Mehmed. The name Mehmed was followed by the name Mustafa in popularity. Ahmed, which is another name of Prophet Muhammed, was also a popular name; however, the name Hüseyin which belonged to the grandson of the Prophet Muhammed was more popular than Ahmed due to the value given to the special grandson grandfather relationship Hüseyin had with the Prophet. It was hypothesized that the names of the residents reflected to which Islamic sect they belonged. Names Ali, Hasan, Hüseyin are used both by Sunni and Shia muslims but Shia use these names more often.

A total of 53 different occupations were observed in the records of the Ayasofya neighborhood. 180 people out of 436 had one of these occupations. The most popular occupation was being a spahi (cavalary soldier). A total of 23 residents were spahis. It was followed by shoemaking which 17 people in the neighborhood did. Third most popular occupation was being a cloth merchant. These were followed by gholams and farmers. The other occupations were mostly represented by one or two people.

46 of the residents were recorded as being tuvana. Tuvana means a young male who is of enlistment age. While there was not an official age bracket for the enlistment age in the records, the young males who were recorded as being of enlistment age were between the ages of 12 and 18. The variation in the ages is most likely due to the socio economic status of each family as well as the health and physique of any given young man.

There were 24 men who were recorded as müsin, or too old to serve in the military. By taking population censuses of neighborhoods, the smallest administrative units, Ottoman Empire aimed to estimate its military capacities.

Keywords: Ottoman, Nicosia, Census, Tuvana (strong), Müsin (aged)...